

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

УДК : 378 : 373.091.12.011.3–051] : 005.6

БОЙКО Марія Миколаївна

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
В ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ**

13.00.06 – теорія і методика управління освітою

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Лубни – 2024

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України **ТЕРЕЩУК Григорій Васильович**, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **ТИМОШКО Ганна Миколаївна**, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, професор кафедри педагогіки, методики викладання історії та суспільних дисциплін;

доктор педагогічних наук, професор **СИЧ Тетяна Володимирівна**, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава), в. о. завідувача кафедри публічної служби й управління навчальними закладами;

доктор педагогічних наук, професор **КРАВЧЕНКО Олена Іванівна**, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, завідувачка кафедри менеджменту освіти та права ЦПО.

Захист відбудеться 27 листопада 2024 року о 10 годині 00 хвилин на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за адресою: вул. Віктора Новікова, 2, конференц-зала, 2-й поверх, м. Лубни, Полтавська обл., 37500.

Із дисертацією та рефератом можна ознайомитися на сайті https://luguniv.edu.ua/?page_id=8168 та в бібліотеці Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за адресою: вул. Івана Банка, 3, м. Полтава.

Реферат розіслано 26 жовтня 2024 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Наталія МОРДОВЦЕВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Збереження інтелектуального потенціалу України, її історичної пам'яті, поглиблення національної самосвідомості та ідентичності громадян, а також демократичні перетворення та зростаюча згуртованість суспільства вимагають переосмислення та кардинальних змін в управлінні системою освіти. Нині актуалізується важливість імплементації новітніх підходів і принципів щодо прозорого ефективного менеджменту якості вищої освіти. Сучасними викликами постають підтримка рівня конкурентоспроможності фахівців, відповідного ресурсного забезпечення, цифровізації освітнього середовища та соціального статусу Вчителя в суспільстві. Активізація досліджень у галузі управління освітою пов'язана із необхідністю адекватного реагування на виклики сьогодення, розробленням інноваційних векторів розвитку суспільства на тлі загальноцивілізаційного поступу України в умовах глобалізації, інформатизації, технологізації, демократизації соціально-економічних процесів. Адже система освіти будь-якої країни не лише відображає спільні сучасні тенденції, а й віддзеркалює національні педагогічні традиції, є результатом багатовікової еволюції. Водночас історичний розвиток української педагогічної освіти становить фундамент її сучасної системи і відображається у формуванні стратегії змін та побудові інноваційної управлінської моделі освітньої політики.

Одним із напрямів реалізації Національної стратегії розвитку освіти на період до 2030 року визначено модернізацію системи управління нею, що передбачає реалізацію менеджменту на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку, створення сучасних інноваційних проєктів, розвиток державно-громадського управління, посилення ролі та взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними партнерами. Стратегічним напрямом реформування освітньої галузі є підготовка педагога нової генерації, здатного ефективно реалізовувати державну політику в сфері освіти, генерувати інноваційні ідеї, застосовувати цифрові технології у своїй професійній діяльності. Суттєво ускладнила вирішення цього завдання нинішня російсько-українська війна. Досвід підтверджує, що в педагогічному університеті повинна діяти система управління якістю освіти, яка передбачає моніторинг показників якості та на їхній основі розроблення рекомендацій для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців.

У процесі реалізації законів України «Про освіту» (2014), «Про вищу освіту» (2017), «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018), «Концепції Нової української школи» (2016) із прийняттям освітніх та професійних стандартів особливої уваги набула проблема забезпечення та вдосконалення державної політики щодо якості освіти, філософії управління та людиноцентризму, модернізації механізмів управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя, здатного своєчасно і гнучко реагувати на виклики часу і бути конкурентоспроможними на ринку праці. Серед основних викликів розвитку сучасної системи вищої освіти України – удосконалення

управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців (у тому числі через децентралізацію, залучення громадськості та зміни механізмів фінансування); розширення автономії та зростання відповідальності закладів вищої освіти.

Аналіз наукових праць у галузі управління освітою, філософії, психології, педагогіки тощо, підтвердив актуальність проблеми вдосконалення теоретико-методичних засад управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах в умовах сучасних суспільних трансформацій, а також засвідчив, що вітчизняні вчені значну увагу приділяли філософії управління та людиноцентризму в освіті (І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк, А. Семенова та ін.); модернізації національної системи ступеневої освіти (В. Курило, В. Луговий, В. Олійник, О. Савченко, Г. Терещук та ін.); методології управління (В. Андрущенко, В. Кравець, О. Кравченко, Т. Сич, С. Хриков та ін.).

Низку праць присвячено питанням управління у сфері вищої освіти України (О. Гринькевич, А. Прокопенко, О. Слюсаренко, А. Харківська та ін.); ефективності управління освітніми закладами (М. Братко, Г. Дмитренко, В. Камишин, Т. Лукіна та ін.); підготовці керівних кадрів в освіті (Л. Гаєвська, О. Галус, С. Калашнікова, Г. Тимошко та ін.); управлінню системою професійної освіти (Г. Єльнікова, Л. Мартинець, Т. Сорочан та ін.); управлінню загальною середньою освітою (О. Боднар, Л. Калініна, С. Одайник, Т. Рогова, З. Рябова та ін.); управлінню якістю професійної підготовки майбутніх учителів (Я. Кічук, А. Кравченя, Л. Петриченко, О. Тимошенко, Н. Черняшук та ін.).

Аналіз контенту робіт закордонних дослідників в аспекті управління якістю вищої освіти здебільшого спрямовується на дослідження педагогічної освіти в епоху глобалізації (L. Klecka, E. Lin, S. Odelland Cari, E. Spalding, J. Wang та ін.); методології та вимірювання в освіті (C. Evers, T. Postlethwaite, F. Taylor, A. Tuijman, J. Walker та ін.); питання трансформації навчання, як головної мети професійного розвитку (H. Bahar, R. Baskerville, M. Kayalar, J. Mezirow, R. Oz та ін.); дослідження проблем якості вищої освіти (P. Cranton, L. Crawford, S. Puls-Elvidge, L. Schindler, H. Welzant та ін.).

Із прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту», утворенням Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, низки нормативно-правових актів, особливої уваги набула проблема забезпечення якості вищої освіти. Удосконаленню державної політики щодо якості вищої освіти присвячені праці (В. Бахрушина, О. Дубасенюк, І. Зверєвої, А. Кузьмінського, Н. Побірченко та ін.). Якість освіти також стала предметом досліджень таких учених, як І. Анненкова, В. Вікторов, О. Кучерявий, О. Ляшенко, Т. Плачинда та ін.

Поняття «*якість освіти*» (інтегрована характеристика системи освіти, що відповідає державним стандартам освіти і запитам споживача, має внутрішні й зовнішні властивості, триєдину систему: якості умов, процесу і результату діяльності освітньої галузі) в науковий обіг уведено на початку ХХ ст., відтак набуло вагомості значущості й актуальності сьогодні.

Зважаючи на те, що якість управління освітою впливає на якість формування професійних компетентностей здобувачів, їх відповідність вимогам ринку праці; значущість психолого-педагогічного, методичного та практичного складників педагогічної підготовки; виховання соціально зрілої особистості майбутнього вчителя, тому потребує відповідних моделей цілісного системного зовнішнього і внутрішнього управління якістю освіти. Однак аналіз наукових праць засвідчив про відсутність системних і фундаментальних досліджень управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя, що створює відповідне проблемне поле і певним чином гальмує розвиток управлінських процесів щодо якості педагогічної освіти. Існують також суттєві невідповідності між європейськими стандартами забезпечення якості вищої освіти та існуючою ситуацією унормування цих законодавчо-правових питань в Україні з адекватним науково-аналітичним обґрунтуванням та інформаційно-технічним забезпеченням. З огляду на вищезазначене, актуальність дослідження проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів на сучасному етапі розвитку суспільства зумовлена необхідністю подолання **суперечностей** між:

- еволюційним розвитком науки й практики управління в напрямі якості освіти та діючою освітньо-управлінською парадигмою професійної підготовки майбутніх учителів;

- змістом і цілями сучасної освіти та необхідністю врахування інновацій, що в практиці часто випереджують зміни в програмах професійно-педагогічної підготовки;

- потребою в професійних керівниках-менеджерах структурних підрозділів закладів вищої освіти (далі – ЗВО) (експертах), залучених до прийняття незалежних, об'єктивних, професійних управлінських рішень, і недостатньою цілеспрямованою професійною підготовкою на рівні ЗВО;

- можливостями розвитку управлінської спроможності менеджерів ЗВО та відсутністю теоретично обґрунтованих методичних рекомендацій щодо реалізації цілісної комплексної програми відповідних заходів і, як наслідок, неготовністю освітніх інституцій до її реалізації;

- потребою в швидкому реагуванні на вимоги ринку праці щодо професійної підготовки майбутнього вчителя, що сприяє саморозвитку суб'єктів освітнього процесу та підходами до розроблення освітніх програм без урахування тенденцій і пропозицій зовнішніх стейкхолдерів.

Означені суперечності в управлінні освітою педагогічних кадрів визначили **проблему дослідження**, яка полягає в необхідності науково-теоретичного переосмислення методологічних засад та вдосконалення методичних основ управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів відповідно до потреб сьогодення в умовах сучасних суспільних трансформацій в Україні шляхом розроблення та реалізації концептуальної моделі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті, який є цілісною відкритою системою, що самоорганізовується.

Практичне впровадження Концептуальної моделі сприятиме самореалізації майбутнього вчителя у професійній діяльності та збереженню його суб'єктності в сучасних умовах; визначенню особливостей і перспектив кар'єрного розвитку, що внесе адекватні зміни відповідно до об'єктивних потреб суспільства в професійно-педагогічну освіту та забезпечить її ефективність.

Актуальність і необхідність поглибленого наукового розроблення проблеми управління якістю підготовки педагогічних кадрів, а також виявлені суперечності й недостатній рівень теоретико-методологічного осмислення й практичного розв'язання зазначеної проблеми зумовили вибір теми дослідження – **«Теоретико-методичні засади управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за темою *«Теоретичні та методичні засади підготовки педагогічних та наукових кадрів до інноваційної діяльності в закладах освіти»* (державний реєстраційний номер 0120U101844). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 9 від 23 січня 2024 р.).

Об'єкт дослідження – управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів.

Предмет дослідження – теорія і методика управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах.

Провідну ідею розв'язання зазначеної проблеми сформульовано в **гіпотезі дослідження** про те, що продуктивність управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя буде відповідати вимогам сьогодення завдяки упровадженню комплексної програми заходів на ґрунті відповідних теоретико-методичних положень концептуальної моделі системи управління якістю освіти в педагогічних університетах України, що визначаються певними методологічними підходами, принципами та закономірностями для кожного інституційного рівня управління в ЗВО та забезпечуються критеріально-діагностичним інструментарієм.

Мета дослідження – обґрунтувати концептуальну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя та розробити науково-методичне забезпечення реалізації цієї системи на кожному інституційному рівні в педагогічному університеті.

Відповідно до об'єкта, предмета, концепції та гіпотези для досягнення мети дослідження було визначено взаємопов'язані **завдання**:

1. На основі аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду управління якістю у сфері вищої освіти проаналізувати стан управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах і виявити соціально-педагогічні детермінанти системи управління якістю вищої педагогічної освіти.

2. Розкрити сутність професійної підготовки майбутнього вчителя як системного об'єкта управління та конкретизувати особливості функціонування Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій.

3. Теоретично обґрунтувати Концептуальну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя у педагогічних університетах як цілісний комплекс концептів та їх складових із поясненням сутності й своєрідності підходів та відповідних принципів.

4. Охарактеризувати специфіку організаційно-методичних засад реалізації системи управління якістю підготовки майбутнього вчителя в освітньому середовищі педагогічного університету.

5. Здійснити факторно-критеріальний аналіз параметрів функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освіти в педагогічному університеті та розробити критерії, показники й рівні оцінювання ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в освітньому середовищі ЗВО.

6. Встановити взаємозв'язок та довести об'єктивність методологічних закономірностей між процесами внутрішнього управління якістю освіти, суб'єктами управління в закладі вищої освіти та результатами практичної реалізації теоретико-методичних положень Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах України.

Методи дослідження. Для перевірки гіпотези, досягнення поставленої мети та виконання визначених завдань використано сукупність методів:

– **теоретичні:** аналіз (термінологічний, контекстний) для ідентифікації та конкретизації понятійного апарату дослідження, визначення базових теоретичних положень управління якістю освіти майбутніх учителів; аналіз теорій управління (для вибору об'єктів та методів управління, адекватних меті та завданням дослідження); аналіз (історичний, порівняльний), абстрагування (для визначення методологічних підходів, принципів і закономірностей управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів на основі вивчення офіційних і нормативних документів, навчальних програм; концепцій освіти); аналіз та узагальнення провідного досвіду підготовки управлінських кадрів у галузі освіти; системний аналіз та синтез (для загального опису проблемних ситуацій управління та визначення класифікаційних ознак функцій управління якістю та конкретизації критеріїв оцінювання цілеспрямованої поведінки); екстраполяції та прогнозування (для поширення отриманих теоретичних висновків у вигляді методології управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті);

– **емпіричні:** спостереження, інтерв'ю, анкетування, самооцінювання, соціологічні опитування суб'єктів управління для збору емпіричних даних та подальшого їх рейтингування; моделювання (для структурування рівневої Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; розроблення та конкретизація складників Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в

педагогічному університеті; теорії логарифмів для розроблення шкал вимірювання ефективності п'ятирівневої моделі управління якістю підготовки майбутнього вчителя за конкретизованими концептами); теорії кваліметрії (для визначення показників якості досліджуваних характеристик об'єктів управління та надання їм кваліметричного сенсу); теорії графів та алгоритмів (для побудови критеріально-оцінного апарату діагностики та покрокового алгоритму порівняльного аналізу альтернатив функціонування для всіх концептів управління структурно-системного п'ятирусного критерію); експертних процедур (для забезпечення коректного збору потрібної інформації, формування представницьких груп, належної обробки результатів опитування респондентів); експертної оцінки, кількісний та якісний аналіз інтегральних критеріїв ефективності (для оцінювання результатів практичного запровадження Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя у вигляді комплексної програми заходів в педагогічному ЗВО); методи інтерпретації, узагальнення (для репрезентації результатів дослідження управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті);

– *математичної статистики* (статистичної обробки і статистичного аналізу результатів експериментальної роботи та їх інтерпретації з метою перевірки гіпотези дослідження): визначення адитивних критеріїв ефективності альтернатив (для формування інтегрального критерію ефективності Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, як системи на основі альтернативних моделей); прийняття рішень – для виявлення основної мотиваційної домінанти (закрита задача прийняття рішень) та рівня домагань (відкрита задача прийняття рішень) учасників освітнього процесу; формування (шляхом розв'язання однокрокової задачі прийняття рішень із векторним показником ефективності) інтегрованої оцінки показника та характеристики об'єкта управління якістю, а також кількісних абсолютних шкал; кореляційного аналізу: *t*-критерій Стьюдента, *r*-коефіцієнт Пірсона – для вимірювання ступеня лінійної статистичної залежності між двома змінними (мотивації щодо професійного саморозвитку та схильності до побудови індивідуальної освітньої траєкторії).

Ретроспективний аналіз власного професійно-педагогічного наукового управлінського досвіду та досвіду розроблення та реалізації Комплексної програми заходів з управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті слугував системним полем для інтеграції всіх вищезазначених методів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *вперше*:

– *теоретично обґрунтовано* Концептуальну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя як цілісний комплекс концептів управління якістю підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах (мотиваційно-цільовий, теоретико-нормативний, професійно-змістовий, організаційно-технологічний, діагностично-рефлексивний), яка обумовлює фрактальність і циклічність управління освітнім процесом на основі загальнонаукового синергетичного підходу та своєрідність партесного

управління вищою освітою на ґрунті методологічного педагогічного підходу «Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації», що обґрунтовує доцільність упровадження комплексної програми відповідних заходів, окреслює напрями їх практичного застосування, вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості та надання освітніх послуг, а також забезпечується критеріально-діагностичним інструментарієм різнорівневої підтримки суб'єктів управління якістю в освітньому середовищі педагогічного університету;

– *сформульовано* положення й обґрунтовано принципи методологічного специфічного педагогічного підходу «Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації» як нової науково-методологічної основи сучасних наукових досліджень у галузі управління якістю педагогічної освіти, що визначає педагогічну взаємодію як життєдіяльність людини та забезпечується на трьох рівнях: фізіологічному, психічному та соціальному – і цілісно об'єднує емоційну, інтелектуальну та вольову сфери особистості в контексті трансформації сучасного освітнього середовища / простору системи педагогічної освіти в Україні, розглядається у площинах реальної і віртуальної освіти в їх синергетичному поєднанні в епоху цифровізації;

– на основі аналізу еволюції теорій управління, соціально-педагогічних детермінант системи управління якістю вищої освіти *розкрито та обґрунтовано* своєрідність Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в педагогічному університеті, що складається з п'яти ієрархічних рівнів (1. Здобувачі, 2. Освітні програми, 3. Факультет, 4. Внутрішня система забезпечення якості освіти (ВСЗЯО), 5. Менеджмент ЗВО) з конкретизацією специфіки методологічних підходів і релевантних принципів та закономірностей відповідно для кожного інституційного рівня; забезпечує досягнення цілей діяльності закладу вищої освіти щодо надання якісних освітніх послуг, успішної соціалізації здобувачів вищої освіти та задоволення запитів стейкхолдерів;

– *уведено* до термінологічного апарату науки управління в системі освіти дефініції: «людиновимірність якості сучасної освіти»; «партесне управління вищою освітою», а також обґрунтовано необхідність та розкрито сутність і специфіку означених принципів нового педагогічного підходу «Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації»;

– *конкретизовано* специфіку функцій управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя, що реалізується на всіх рівнях Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти: інформаційно-аналітичної; мотиваційно-цільової; планово-прогностичної; організаційно-координаційної; інноваційно-методичної; контрольної-діагностичної; оцінно-коригувальної;

– *обґрунтовано* інтегральні критерії оцінки рівнів ефективності застосування Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості освіти в середовищі педагогічного університету (ситуативно-виконавський,

функціонально-оперативний, диференційований, комплексно-тактичний, лідерсько-перспективний) та доведено, що будова структурно-системного критерію застосування Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя як цілісний комплекс концептів має п'ятиярусний вигляд;

– *визначено* критерії, показники й рівні управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя;

– *доведено* об'єктивність існування сформульованих закономірностей управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті та *виявлено* «Ефект складного гістерезису» як п'ятиярусний процес розвитку / руйнації потенціалу управління якістю освіти майбутніх учителів у педагогічному університеті;

– *удосконалено* визначення понять «місія сучасного університету», «стратегія розвитку закладу вищої освіти» з обґрунтуванням взаємозв'язку між ними в аспекті управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя; процедури моніторингу якості підготовки майбутнього вчителя та SWOT-аналізу на ґрунті реалізації функцій управління;

– *отримали подальший розвиток* методи, методики і технології, що забезпечують підвищення ефективності управління якістю педагогічної науки та освітнього менеджменту; діагностичні параметри оцінювання якості професійної підготовки майбутніх учителів із застосуванням цифрових технологій.

Практичне значення одержаних результатів. Проведене дослідження дає змогу розв'язати важливу наукову проблему управління освітою – з'ясувати особливості реалізації теоретико-методичних положень і комплексної програми заходів з управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах України. Зокрема, результати дослідження можуть слугувати орієнтиром для опрацювання і виконання національної державної політики управління в освітньо-науковій сфері та підвищення ефективності законотворчості реформ і стратегій розвитку вищої педагогічної освіти в умовах європейської інтеграції.

Результати **дисертаційної роботи** використано у таких установах:

– Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти (у розробленні та запровадженні програми «Школи якості» НАЗЯВО в онлайн-зустрічах «Інституційна модель системи забезпечення якості освіти: структура та досвід реалізації» проведених для закладів вищої освіти з метою вдосконалення вимог щодо забезпечення якості вищої освіти, упровадження прозорого механізму формування, моніторингу та перегляду освітніх програм із конкретними цілями, зорієнтованими на результати навчання, алгоритмом для ефективного управління якістю освітньої діяльності в ЗВО) (довідка № 1186 від 15 грудня 2020 р.);

– Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка (у створенні на базі гуманітарно-технологічного факультету програмної ради як дорадчого органу гарантів освітніх програм, розробленні та запровадженні методичних матеріалів, інструментів моніторингу з метою

підвищення якості підготовки майбутніх учителів, урахування інтересів здобувачів, роботодавців та потреб регіону на освітньому ринку праці) (довідка № 01-09/1-158 від 31 травня 2021 р.);

– Харківському національному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди (у вдосконаленні внутрішньої системи забезпечення якості освіти на інституційному рівні шляхом проведення науково-методичного семінару «Досвід впровадження інституційної моделі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті»; у створенні та організації діяльності факультетських комісій із внутрішнього забезпечення якості освіти, рад зовнішніх стейкхолдерів, зокрема упровадженні Положень про участь органів студентського самоврядування у внутрішніх процедурах забезпечення якості освіти) (довідка № 13-01/92 від 29 листопада 2021 р.);

– Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (у запровадженні відділом забезпечення якості освіти Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, реалізації положень і програми заходів, застосування технології SWOT-аналізу для моніторингу якості освітніх програм бакалаврського та магістерського рівнів підготовки майбутніх учителів щодо підвищення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ПНПУ) (довідка № 148/01.38/57 від 20 січня 2022 р.);

– Американських Радах з міжнародної освіти за сприяння Посольства США в Україні (відділу преси, освіти та культури), (у проведенні Проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project, SAIUP) та Проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative – Academic IQ) щодо розроблення та впровадження в освітній процес базових нормативних документів, які регламентують процедури дотримання академічної доброчесності в ЗВО; проведення семінарів для професорсько-викладацького складу; розроблення частини курсу «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів» на платформі *Prometheus*) (довідка № 01–15 від 18 квітня 2023 р.);

– Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (у модернізації механізмів функціонування ефективної системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в університеті, упровадженні Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя, яка динамічно вдосконалюється відповідно до змін у законодавчих і нормативних документах про вищу освіту) (довідка № 1917/33-03 від 30 листопада 2023 р.).

У результаті дослідження створено та запроваджено в освітній процес комплекс навчально-методичних матеріалів для професійної підготовки майбутніх учителів, науково-педагогічних кадрів та керівників структурних підрозділів ЗВО, а саме: *5 освітніх компонентів* («Менеджмент в освіті», «Системи управління якістю та конкурентоспроможністю закладу освіти», «Самоменеджмент», змістовий модуль освітньої компоненти «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів», програма для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників «Якісна освітня програма – успішний випускник сучасного ЗВО») та методичні рекомендації «Удосконалення системи управління якістю освіти в педагогічних університетах».

Апробація результатів дисертації. Отримані в результаті проведення наукового дослідження висновки оприлюднені у виступах, доповідях і повідомленнях на:

– *міжнародних форумах*: Міжнародний форум *управлінської діяльності* (Тернопіль, 2019); 1-й Міжнародний науковий форум *«Адаптивні процеси в освіті»* (Київ – Харків, 2022);

– *міжнародних і всеукраїнських конференціях*: «Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України» (Ялта, 2006); «Управлінські компетенції викладача вищої школи» (Київ, 2013); «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування» (Львів, 2016); «Управління якістю професійної підготовки фахівців» (Одеса, 2018); «Розвиток професійної майстерності педагога» (Тернопіль, 2018); «Нова українська школа: теорія і практика реалізації інтегрованого підходу» (Тернопіль, 2018); «Управління в освіті» (Львів, 2019); «Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий і вітчизняний вимір» (Львів, 2019); «Вплив сучасності на науку і практику» (Едмонтон, Канада, 2020); «Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення» (Тернопіль, 2020); «Актуальні проблеми науки і практики» (Стокгольм, Швеція, 2020); «Тенденції забезпечення якості освіти» (Дніпро, 2021); «Розбудова внутрішніх систем забезпечення якості у ЗВО України» (Київ, 2021); «Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід» (Тернопіль, 2021, 2023); «Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи» (Тернопіль, 2022); «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: педагогічна та філологічна парадигми» (Тернопіль, 2023);

– *міжнародних, всеукраїнських, регіональних семінарах і читаннях*: «Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції» (Тернопіль, 2008); «Розробка теоретичних моделей інтерактивних технологій в освітньому середовищі» (Тернопіль, 2008); «Педагогічна майстерність – проблеми, реалії та перспективи» (Київ–Теребовля, 2008, 2009); «Підготовка майбутніх учителів до реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти» (Тернопіль, 2013); «Партнерство взаємодії як фактор підвищення якості освіти» (Тернопіль, 2020).

Результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри, вчених, науково-методичних радах, нарадах і семінарах Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2017–2023 рр.).

Особистий внесок здобувача. Всі подані в дисертації наукові результати одержано автором самостійно. У працях, написаних у співавторстві, авторський внесок зазначено в переліку публікацій.

Кандидатська дисертація на тему: «Формування музично-естетичних орієнтацій молодших школярів в умовах сім'ї» (спеціальність 13.00.01 – теорія та історія педагогіки) захищена у 1999 р. в Тернопільському державному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Положення та висновки кандидатської дисертації в докторській дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено у 70 працях, у тому числі 3 монографії, 3 навчально-методичні посібники, 6 статей у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science, 20 статей у наукових фахових виданнях України та 8 – у наукових виданнях іноземних держав (25 – одноосібних); 25 публікацій апробаційного характеру, 5 публікацій, що додатково відображають результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (526 найменувань, із них 80 іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 726 сторінок (основного тексту – 470 сторінок). Робота проілюстрована 18 таблицями, 24 рисунками (загальним обсягом 34 сторінки) та містить 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, завдання, методи дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення дослідження та особистий внесок здобувача; наведено відомості про зв'язок теми роботи з науковими темами, впровадження й апробацію результатів дослідження, їх висвітлення в публікаціях; представлено дані щодо структури й обсягу дисертації.

У першому розділі – **«Якість вищої педагогічної освіти як системний об'єкт управління»** – з'ясовано особливості історико-педагогічного контенту проблеми якості в освіті; розкрито сутність соціально-педагогічних детермінантів системи управління якістю вищої освіти; проаналізовано стан дослідження проблеми управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя вітчизняними і зарубіжними вченими; здійснено аналіз досвіду управління якістю у сфері вищої педагогічної освіти; визначено основні напрями професійної підготовки сучасного вчителя за умов суспільних трансформацій; обґрунтовано Інституційну модель системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в педагогічному університеті.

У розділі зазначається, що *підготовка майбутнього фахівця у педагогічному університеті розглядається як відкрита, динамічна система, що саморозвивається* та містить компоненти: *цілі* підготовки (стратегічні і тактичні); *зміст* підготовки, який розглядається як мета та результат фундаментальної, психолого-педагогічної, фахової підготовки відповідно до рівня вищої освіти; *учасники* освітнього процесу; педагогічний *інструментарій* (методи, прийоми, технології, способи взаємодії, організаційні форми підготовки); *суб'єкт навчання* (здобувач освіти) як активний учасник освітньої діяльності, результатом якої є оволодіння ним загальними і фаховими компетентностями.

Процес професійної підготовки майбутнього вчителя розглядається у трьох аспектах: 1) як процес, у ході якого відбувається професійне становлення майбутніх фахівців; 2) як мета і результат діяльності закладу

вищої освіти; 3) як рівень досягнень здобувача освіти. Встановлено, що у різних країнах підходи до управління якістю вищою педагогічною освітою мають свої особливості, ментальний характер та критерії оцінювання.

Проведений аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду управління якістю у сфері вищої освіти дозволив зробити висновок, що в США, Канаді та Європі створені різноманітні моделі управління педагогічною освітою, мета яких – підвищення якості підготовки вчителів, формування у них потреби в навчанні впродовж життя, оволодіння професійними компетентностями і, як результат – їх висока конкурентоспроможність на ринку праці. Встановлено, що поняття «*якість професійної підготовки майбутнього вчителя*» містить: *по-перше*, якість результатів освітнього процесу, рівень навчальних досягнень здобувачів освітніх послуг; *по-друге*, рівень підготовки і компетентності науково-педагогічних працівників, рівень освітнього середовища, фінансових, інтелектуальних і матеріальних умов навчання, організації освітнього процесу, рівень компетентності менеджерів ЗВО. Інституційна модель системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти реалізується на п'яти рівнях шляхом організації та проведення заходів, у яких беруть участь суб'єкти відповідних підрозділів. У межах означеної моделі розроблено нормативні документи, які регламентують структуру, принципи та процедури ВСЗЯО; залучено здобувачів, випускників, роботодавців, провідних учених і професіоналів-практиків до участі в освітньому процесі. Функціонування Інституційної моделі передбачає розподіл повноважень між керівництвом університету, факультетами, кафедрами і загальноуніверситетськими структурними підрозділами щодо прийняття управлінських рішень та оцінювання якості освітньої діяльності ЗВО (Рис. 1).

У висновках до розділу визначено напрями, що потребують подальшого вивчення – дослідження методологічних засад управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах.

У другому розділі – **«Теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах»** висвітлено сутність методологічних підходів, принципів та закономірностей управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя: людиноцентричний, аксіологічний, компетентнісний, середовищний, програмно-цільовий, рефлексивний, системний, факторно-критеріальний, синергетичний та авторський підходи Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації. Також обґрунтовано побудову Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя як цілісного комплексу концептів управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному ЗВО. З таких позицій ***управління професійною підготовкою майбутніх фахівців в освітньому середовищі педагогічного університету*** розглядається як ***управління формуванням та розвитком освітнього середовища, яке має максимально ефективно виконувати свою основну функцію*** – надання освіти відповідного рівня.

Рис. 1. Інституційна модель системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у педагогічному університеті трактуються як сукупність відповідних наукових підходів, принципів, закономірностей, функцій, методів та засобів управління якістю освіти у ЗВО, що мають забезпечити ефективне управління якістю освіти у педагогічному закладі вищої освіти.

Доведено, що Концепція управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах базується на визначених методологічних підходах із конкретизацією провідних принципів до них, що дозволило сформулювати п'ять закономірностей відповідно до кожного інституційного рівня. Взаємозв'язок означених параметрів наведено у таблиці 1.

Так, на першому рівні «Здобувачі» провідними визначено підходи: *аксіологічний та людиноцентричний*; на другому рівні «Освітні програми» конкретизовано методологічні підходи: *середовищний і компетентнісний*; на третьому рівні «Факультет» з'ясовано, що провідними методологічними підходами є *рефлексивний і програмно-цільовий*; для четвертого рівня функціонування Інституційної моделі «ВСЗЯО» визначено такі підходи: *факторно-критеріальний і системний*; п'ятий рівень функціонування Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти «Менеджмент ЗВО» пояснюється специфікою *синергетичного* підходу, а також авторського методологічного підходу в управлінні освітою – *«Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації»*.

Уточнено значення і специфіку кожного з підходів, розкрито сутність нового методологічного підходу *«Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації»*, який визначає педагогічну взаємодію, як життєдіяльність людини, яка забезпечується на трьох рівнях: фізіологічному, психічному та соціальному та цілісно об'єднує емоційну, інтелектуальну й вольову сфери особистості, у контексті трансформацій сучасного освітнього середовища / простору системи педагогічної освіти в Україні, розглядається у площинах реальної і віртуальної освіти у їх синергетичному поєднанні в епоху цифровізації.

Сформульовано *сутність* нових принципів:

– *людиновимірності якості сучасної освіти в епоху цифровізації* – стратегії і механізми підвищення якості освіти розробляються і впроваджуються із забезпеченням відкритої рефлексивної взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу за умов збереження цілісності характеристик формування суб'єктності кожної особистості (когнітивної, емоційної і вольової), у застосуванні цифрових технологій, які постають інструментом для гармонійного розвитку людини в освітньому середовищі, технологічним знаряддям щодо збагачення ціннісного досвіду, культури майбутнього фахівця;

– *партесного управління вищою освітою*, який в роботі трактується в аспекті широкого взаємопов'язаного і комплексного застосування цифрових технологій в управлінні якістю підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах із конкретизацією своєрідності організаційно-методичних засад

для кожного з п'яти рівнів Інституційної моделі, розкриваючи глибинний сенс і витоки ідеї *партесності* (злагоженості та єдності, гармонізації дій суб'єктів управління, які мають запроваджуються одночасно щодо досягнення спільної мети).

Визначені теоретико-методологічні засади представлені як сукупність концептів: *перший* – *мотиваційно-цільовий* є організаційно-методичним підґрунтям для визначення, конкретизації та усвідомлення місії, стратегії та цілей ЗВО в аспекті управління якістю підготовки майбутнього вчителя; *другий* – *теоретико-нормативний* є основою управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному ЗВО; *третій* – *професійно-змістовий* концепт конкретизує організаційно-методичні етапи управління якістю освіти в педагогічних університетах на інституційних рівнях; *четвертий* – *організаційно-технологічний* концепт виступає комплексною програмою заходів і моніторингу якості підготовки майбутнього вчителя та SWOT-аналізу на ґрунті реалізації функцій управління; *п'ятий* – *діагностично-рефлексивний* концепт окреслює механізми вдосконалення системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. Зазначені концепти об'єднано в Концептуальну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах (Рис. 2).

Відтак теоретично доведено, що подальше упровадження відповідної цілісної системи концептів у педагогічних університетах сприятиме суттєвому покращенню та оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх учителів та підвищенню результативності й ефективності роботи ЗВО загалом; посиленню акценту на меті діяльності та запитах споживачів; підтримці високої якості освітніх послуг для забезпечення потреб і вимог ринку праці; впевненості щодо прогнозованої якості досягнуто і вона постійно підтримується; відкритості нових можливостей ринку освітніх послуг.

У третьому розділі – **«Організаційно-методичні засади системи управління якістю підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах»** конкретизовано організаційно-методичне забезпечення змісту та специфіки мотиваційно-цільового, теоретико-нормативного, професійно-змістового, організаційно-технологічного та діагностично-рефлексивного концептів моделі системи управління якістю підготовки майбутнього вчителя. У розділі доведено, що, визначаючи *місію*, університет виходить із того, що якісна освіта – гарант стабільності та перспектив розвитку ЗВО, підвищення конкурентоспроможності закладу на регіональному, національному та міжнародному ринку освітніх послуг завдяки якісній підготовці фахівців.

Для реалізації місії розробляється *стратегія ЗВО* – комплексний, довгостроковий план системних дій та шляхи його практичного втілення на основі всебічного вивчення закономірностей, зовнішніх і внутрішніх обставин, поставлених цілей і завдань, що забезпечують ефективність діяльності освітньої установи.

Взаємозв'язок параметрів управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя

РІВНІ	1. ЗДОБУВАЧІ			
ПІДХОДИ	Аксіологічний		Людиноцентричний	
ПРИНЦИПИ	Академічної доброчесності	Культуровідповідності освіти	Праксеологічного навчання	Студентоцентрованої суб'єктності
1. ЗАКОНОМІРНІСТЬ	<i>Осмилення побудови індивідуальної освітньої траєкторії професійної кар'єри для успішної майбутньої педагогічної діяльності сприяє формуванню ціннісних орієнтацій на безперервний професійний саморозвиток, усвідомлення власної самоцінності студента як майбутнього вчителя, що віддзеркалюється показниками якості професійної підготовки, активною життєвою позицією здобувача освіти</i>			
РІВНІ	2. ОСВІТНІ ПРОГРАМИ			
ПІДХОДИ	Середовищний		Компетентнісний	
ПРИНЦИПИ	Відповідності освітніх програм вимогам різних груп стейкхолдерів	Гнучкості та адаптивності освітнього середовища	Неперервного особистісно-професійного розвитку педагога	Єдності змістово-технологічного забезпечення освітнього процесу
2. ЗАКОНОМІРНІСТЬ	<i>Скоординована співпраця із стейкхолдерами щодо розробки, впровадження і оновлення освітніх програм у педагогічному ЗВО визначає оптимальність динаміки шляхів вдосконалення якості підготовки майбутнього вчителя</i>			
РІВНІ	3. ФАКУЛЬТЕТ			
ПІДХОДИ	Рефлексивний		Програмно-цільовий	
ПРИНЦИПИ	Гармонійної єдності когнітивно-емоційно-конативної цілісності людини	Орієнтації на особистісне зростання суб'єктів освітнього процесу	Координації діяльності суб'єктів управління	Оптимізації програми дій на ґрунті управлінських рішень
3. ЗАКОНОМІРНІСТЬ	<i>Розвиток викладацької майстерності в освітньому середовищі підвищує мотивацію до педагогічної діяльності і визначає ефективність управління якістю підготовки майбутніх учителів у гармонійній єдності когнітивно-емоційно-конативної цілісності людини</i>			

РІВНІ	4. ВСЗЯО			
ПІДХОДИ	Факторно-критеріальний		Системний	
ПРИНЦИПИ	Комплексного моніторингу	Кваліметричного аналізу	Аналітичного прогнозування	Релевантності теорії якості та практики управління нею
4. ЗАКОНОМІРНІСТЬ	<p><i>Вибір інструментарію вимірювання задля проектування і моніторингу внутрішньої системи забезпечення якості освіти спирається на процедури реалізації функцій управління, корелює з релевантними методами управління якістю підготовки майбутніх учителів, забезпечуючи рівність усіх учасників регулярного оцінювання</i></p>			
РІВНІ	5. МЕНЕДЖМЕНТ ЗВО			
ПІДХОДИ	Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації		Синергетичний	
ПРИНЦИПИ	Людиновимірності якості сучасної освіти в епоху цифровізації	Партесного управління вищою освітою	Фрактальності	Відкритості та нелінійності
5. ЗАКОНОМІРНІСТЬ	<p><i>Механізми управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя є взаємоузгодженими процедурами, які ґрунтуються на:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>– розумінні того, що освіта – «наукове утворення» відкритого типу, яке обумовлюється, але не визначається її обставинами;</i> <i>– усвідомленні учасниками освітнього процесу свого призначення та перспектив, самореалізації впродовж життя;</i> <i>– визнанні пріоритету людиновимірності критеріїв якості освіти в умовах розвитку цифрових технологій як онтологічного імперативу духовності буття людини, як цілісного підґрунтя тріади: минуле, сучасність, майбутнє</i> 			

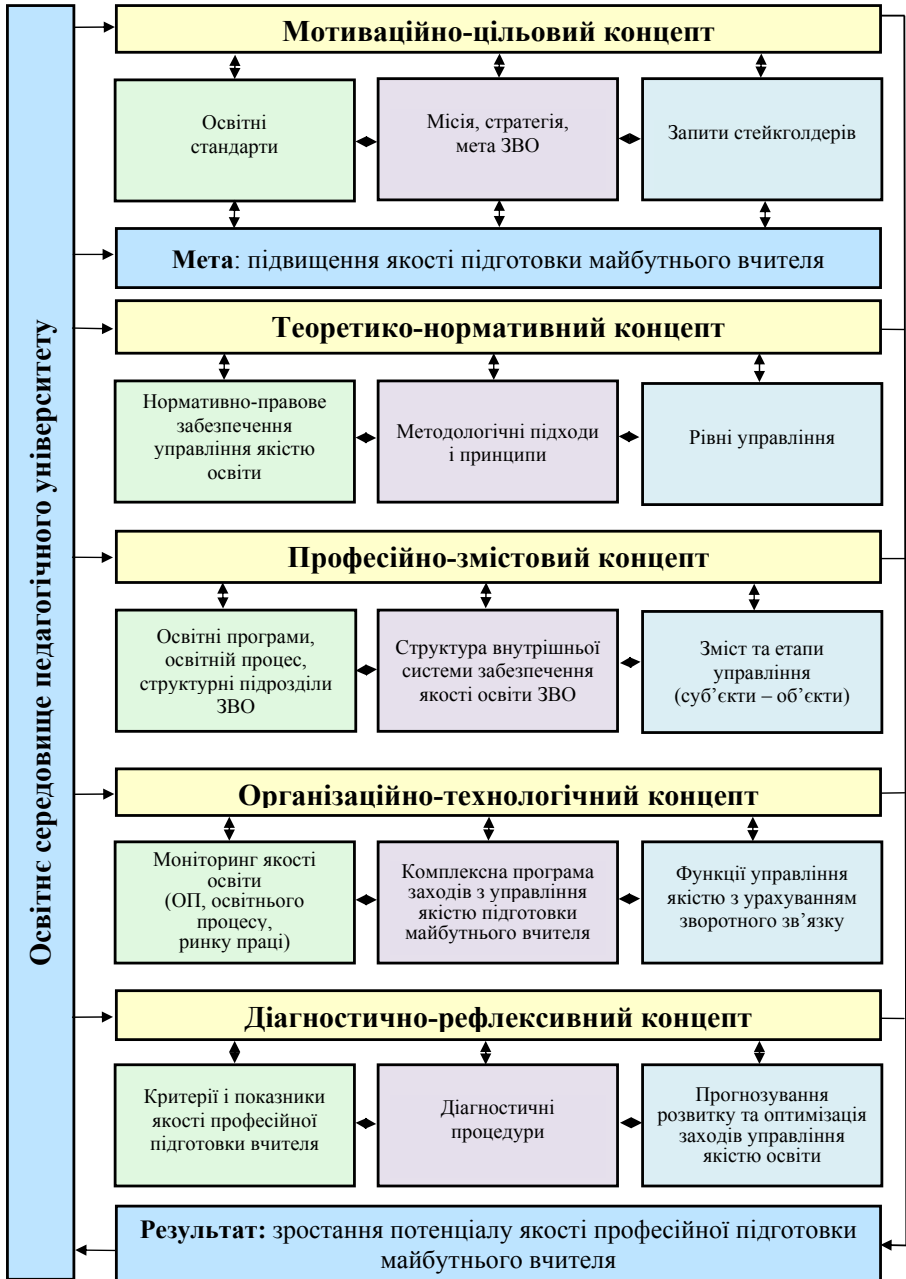

Рис. 2. Концептуальна модель системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах

Виявлення контексту і специфіки управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів детермінувало організаційно-методичні прийоми та інструменти в процесі впровадження Концептуальної моделі (Рис. 2) на кожному з 5 рівнів Інституційної моделі (Рис. 1).

1 рівень – «Здобувачі»: розбудовано інфраструктуру, яка охоплює широкий спектр практичної підтримки навчальної та наукової діяльності студентів, забезпечення розвитку їхніх творчих здібностей, створення можливостей для академічної мобільності, психологічної підтримки, допомоги в працевлаштуванні та побудові кар'єри тощо; створено дорадчі органи та структурні підрозділи для ресурсного забезпечення їх функціонування. Так, у центрі доуніверситетської підготовки розроблено дієві організаційно-методичні інструменти як для абітурієнтів, так й учасників освітнього процесу, курс «Кар'єрне консультування», завдяки якому здобувачі освіти мають можливість краще пізнати себе, переконатися в правильності свого професійного вибору, вчитися надавати консультативну допомогу щодо професійної самореалізації.

2 рівень – «Освітні програми»: безпосередня реалізація освітніх програм. програмні ради зі спеціальності, як дорадчі органи, об'єднують гарантів освітніх програм (ОП); членів групи забезпечення; здобувачів; зовнішніх стейкхолдерів, які здійснюють моніторинг якості ОП та вносять пропозиції щодо її вдосконалення. Чіткі процедури щодо розроблення і перегляду ОП регламентує Положення про розроблення і супроводження освітніх програм, яке забезпечує відповідність ОП зазначеним цілям, потребам стейкхолдерів, а також передбачає постійне вдосконалення підходів до їх впровадження. У центрі післядипломної освіти розроблено та впроваджено ОП для підвищення кваліфікації викладачів «Якісна освітня програма – успішний випускник сучасного ЗВО», а також організовано спільно з НАЗЯВО круглі столи та тренінги для гарантів освітніх програм, експертів та керівництва ЗВО тощо.

3 рівень – «Факультет»: розроблено організаційно-методичне забезпечення щодо впровадження та адміністрування ОП, щорічного моніторингу спеціальностей, програм і потреб галузевого ринку праці. На факультетах створено ради зовнішніх стейкхолдерів, метою яких є: залучення до процесів управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців випускників та роботодавців, супровід зовнішнього оцінювання та вдосконалення ОП, аналіз забезпечення ОП необхідними методичними, інформаційними та матеріально-технічними ресурсами. Також у розділі акцентовано увагу на тому, що важливою умовою є неперервне підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників із питань використання віртуального освітнього середовища та модернізації електронних навчальних комплексів.

4 рівень – «Внутрішня система забезпечення якості освіти»: організаційно-методичне забезпечення експертизи, апробації, моніторингу якості освітньої діяльності університету, прийняття загальноуніверситетських рішень. За координацію функцій із внутрішнього забезпечення якості відповідає центр

забезпечення якості освіти. Успішному працевлаштуванню випускників ЗВО сприяє бюро кар'єри – унікальний майданчик, як для особистісного розвитку, так і для успішного професійного становлення майбутніх учителів, позаяк тут проводяться зустрічі, круглі столи зі здобувачами вищої освіти щодо ознайомлення їх із ситуацією на ринку праці, вимогами законодавства України у працевлаштуванні й отримання першого робочого місця.

5 рівень – «Менеджмент ЗВО»: рівень прийняття загальноуніверситетських рішень – наглядова рада, ректор, вчена рада, науково-методична рада, комісія з внутрішнього забезпечення якості та студентський уряд, які відповідають за реалізацію політики університету щодо забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. На цьому рівні в академічних спільнотах формується усвідомлення того, що забезпечення якості має перетворитися на ключовий пріоритет подальшого розвитку ЗВО. Комісія з внутрішнього забезпечення якості освіти щорічно проводить чіткі процедури SWOT-аналізу, головною метою яких є отримання даних про можливості освітнього закладу та загрози зовнішнього середовища у процесі просування його на ринку освітніх послуг.

Специфіку організаційно-методичного впровадження Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в освітньому середовищі педагогічного університету також висвітлено в авторських методичних рекомендаціях *«Удосконалення системи управління якістю освіти в педагогічних університетах»*, де представлено спектр діагностичних авторських та адаптованих методик; покроково конкретизовано організаційно-методичні етапи технології SWOT-аналізу; роз'яснено, що проведення SWOT-аналізу має вагомe значення для здійснення стратегічного планування, оскільки його методика – ефективний, доступний, дієвий засіб оцінки управлінської ситуації в установі, що дозволяє краще розуміти структуру ресурсів, на які слід опиратися в удосконаленні діяльності та розвитку закладу на перспективу; визначати та використовувати потенційні можливості швидше, ніж конкуренти; вибрати оптимальний шлях розвитку й уникати загроз; приймати своєчасні, раціональні, ефективні рішення, що стосуються розвитку закладу освіти. Адже вчасно прийняті правильні стратегічні рішення відіграють провідну роль в успішній діяльності ЗВО, а також здійснюють вирішальний вплив на конкурентоспроможність його випускників на ринку праці. Для здобувачів у рекомендаціях наведено силабуси авторських курсів *«Менеджмент в освіті»*, *«Системи управління якістю та конкурентоспроможністю закладу освіти»*, *«Самоменеджмент»*. Окрема увага в рекомендаціях приділена організаційно-методичним питанням підвищення кваліфікації цільової аудиторії: педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів вищої та фахової передвищої освіти щодо реалізації системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. Систематизація такої роботи відображена в авторській програмі підвищення кваліфікації НПП *«Якісна освітня програма – успішний випускник сучасного ЗВО»*. Прикладну складову рекомендацій посилено авторським та адаптованим *дидактичним інструментарієм* для респондентів кожного

інституційного рівня системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, що склало основу моніторингу якості професійної підготовки майбутнього фахівця в сучасному педагогічному ЗВО та забезпечило об'єктивність діагностичних процедур задаючи прогнозування та оптимізації заходів управління якістю підготовки майбутніх учителів у педагогічному університеті.

У четвертому розділі – **«Експериментальне впровадження системи управління якістю підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті та оцінка її ефективності»** обґрунтовано релевантність інтегральних критеріїв оцінки ефективності застосування Інституційної моделі системи забезпечення якості вищої освіти в педагогічному університеті; охарактеризовано особливості експериментальної реалізації Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя; здійснено аналіз дослідно-експериментальної роботи; наведено рекомендації щодо впровадження системи управління якістю підготовки майбутнього вчителя у педагогічних університетах.

Встановлено, що *вибір критеріїв ефективності моделі* управління якістю підготовки майбутнього вчителя ґрунтується на тому, що: *по-перше*, процес управління якістю підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах здійснюється у взаємозв'язку цілісності взаємовпливів всіх суб'єктів у ЗВО; *по-друге*, охоплює сутнісні характеристики всіх складників Концептуальної моделі системи управління якістю як цілісний комплекс управління якістю підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті; *по-третьє*, опирається на методологічні підходи і принципи для виявлення закономірностей управління якістю підготовки майбутнього вчителя; *по-четверте*, враховує ролі та місце специфічних функцій управління у системі професійної підготовки майбутніх учителів на ґрунті методологічного педагогічного підходу «Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації» та його принципів.

У межах експериментальної реалізації Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя було розроблено і впроваджено низку заходів. Робота відбувалась поетапно. Зміст і процедури реалізації пояснено у межах роботи відповідних структурних підрозділів. Для експерименту в дослідженні було залучено 4164 здобувачі освіти. Серед учасників визначено співвідношення осіб, неохочих, байдужих та схильних до ризику (у побудові *індивідуальної освітньої траєкторії*). Показниками 1) *мотиваційно-цільового* критерію, з урахуванням специфіки інституційних рівнів, визначено: *сформованість гуманістично-педагогічних цінностей* (рівні 1. Здобувачі, 3. Факультет) та *сформованість мотивації на професійну діяльність* (2. Освітні програми, 4. ВСЗЯО, 5. Менеджмент ЗВО). Показниками 2) *нормативно-правового* критерію є такі: *відповідність освітнього процесу нормативно-правовим вимогам* (1. Здобувачі, 3. Факультет) та *ефективність управлінських рішень* (2. Освітні програми, 4. ВСЗЯО, 5. Менеджмент ЗВО). 3) *Професійно-змістовий* критерій визначають *відповідність змісту професійної підготовки вимогам ринку*

праці (1. Здобувачі, 2. Освітні програми, 5. Менеджмент ЗВО) та відповідність підготовки запитам стейкхолдерів (3. Факультет, 4. ВСЗЯО). Показниками 4) організаційно-технологічного критерію є вплив суб'єкт-суб'єктної взаємодії на управління якістю (1. Здобувачі, 2. Освітні програми, 5. Менеджмент ЗВО); вплив середовища на якість освітнього процесу (3. Факультет, 4. ВСЗЯО). Останній критерій 5) діагностично-рефлексивний визначають прогнозованість індивідуальної освітньої траєкторії (1. Здобувачі; 4. ВСЗЯО); самооцінювання професійної діяльності (2. Освітні програми; 3. Факультет; 5. Менеджмент ЗВО).

Незалежно від ставлення до ризику спостерігалось послідовне зменшення абсолютних значень коефіцієнтів варіації в межах закритих і відкритих задач прийняття рішень за мірою позитивного зсуву точок оціночної функції корисності на континуумі 100-бальної шкали. Виявлено «Ефект складного гістерезису» в оцінюванні ефективності управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя як п'ятиярусний процес розвитку / руйнації потенціалу управління якістю, який розглядається в роботі як формування потенціалу якості – синергетичний ефект / руйнація потенціалу якості. Тому на кривій розвитку / руйнації потенціалу якості освіти в ЗВО може існувати декілька складових S-виду (Рис. 3).

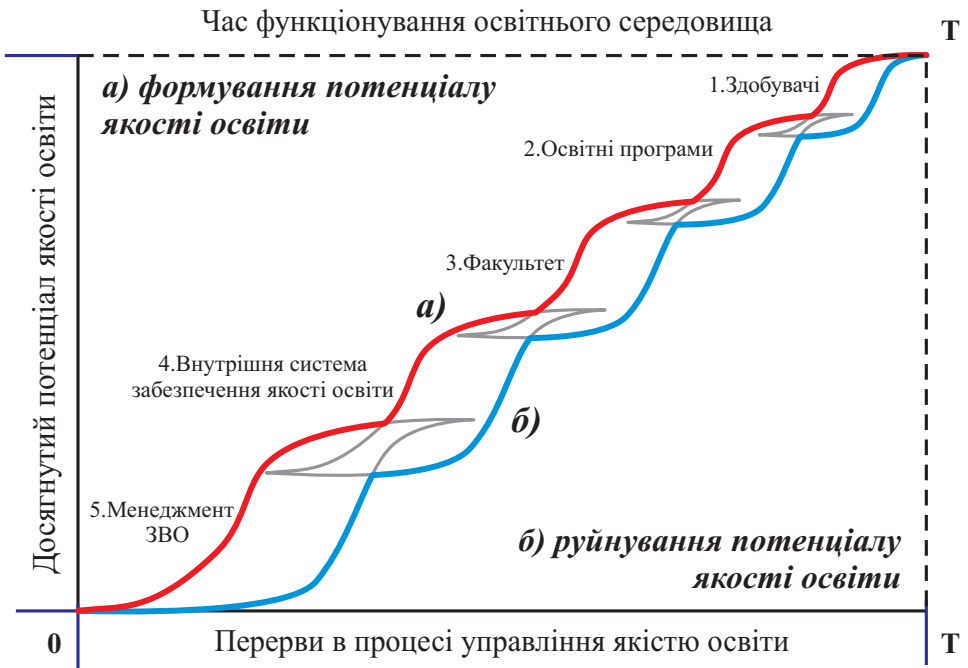

Рис. 3. Ілюстрація складного гістерезису в процесах розвитку / руйнації потенціалу управління якістю освіти в ЗВО

Ураховуючи виявлені статистичні закономірності, стало можливим поширити сформульовані для цієї категорії випробуваних висновки на осіб несприятливих і байдужих до ризику з паралельним подальшим накопиченням статистичних даних. Результати експериментальної роботи довели об'єктивність сформульованих закономірностей. З огляду на багатостадійність динамічного процесу управління, що супроводжується накопиченням багаторівневого потенціалу на всіх п'яти рівнях управління Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у визначених моніторингом обставинах, пояснено існування складових S-виду траєкторії потенціалу управління якістю освіти в ЗВО як *«Ефект складного гістерезису»* в оцінюванні ефективності управління якістю підготовки майбутнього вчителя. Здійснено аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи; наведено авторські рекомендації щодо впровадження системи управління якістю підготовки майбутнього вчителя у педагогічних університетах України.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду здійснено теоретико-методичне розв'язання важливої проблеми щодо з'ясування сутності, закономірностей, підходів та принципів, обґрунтування концептуальних організаційно-методичних засад, механізмів та рівнів управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя; визначено й обґрунтовано методологію управління якістю освіти в педагогічних університетах в Україні та здійснено її практичне запровадження у вітчизняну практику. Одержані у процесі дослідження результати підтвердили вихідну гіпотезу, засвідчили досягнення мети, виконання визначених завдань і стали підґрунтям для формування таких висновків і рекомендацій:

1. Проаналізовано стан управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах і виявлено соціально-педагогічні детермінанти системи управління якістю вищої педагогічної освіти. Встановлено, що існуюча система управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах набуває надважливого соціального, політичного, економічного й технічного значення та потребує модернізації відповідно до сучасних суспільних трансформацій, що спричинені низкою об'єктивних чинників в аспекті її інтеграції в європейський освітній простір. Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць, аналітичних доповідей, стандартів і рекомендацій щодо управління якістю у сфері вищої освіти засвідчив відсутність досліджень у контексті проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних університетах, а також дав змогу виявити напрями, що потребують дослідження з метою обґрунтування цілісної методології та необхідності розробки відповідних концептів, що обумовлюють соціально-педагогічні детермінанти системи управління якістю вищої освіти: 1) в побудові індивідуальної освітньої траєкторії професійної самореалізації майбутнього вчителя; 2) в оновленні освітніх програм із метою вдосконалення якості

підготовки майбутнього вчителя; 3) в управлінні якістю освітнього процесу та розвитку педагогічної майстерності; 4) в розробці та унормуванні критеріїв оцінювання реалізації функцій управління якістю підготовки в структурних підрозділах ЗВО; 5) у підходах до врахування умов життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації як мультидисциплінарного гуманістичного цілісного підґрунтя управління якістю підготовки майбутнього вчителя в Україні.

2. Розкрито сутність професійної підготовки майбутнього вчителя як системного об'єкта управління. З'ясовано, що *професійна підготовка* є процесом формування сукупності інтегральної, загальних і фахових компетентностей, ціннісного досвіду та норм поведінки, які забезпечують успішну професійну діяльність, а також є багатогранним явищем, що має певний зміст і структуру як на рівні системи – структури, так і на рівні процесу – стану. Доведено, що *професійна підготовка сучасного вчителя* є системним об'єктом управління якістю освіти, оскільки, з одного боку, якість вищої освіти визначається на рівні освітніх програм, а забезпечення освітньої діяльності здійснюється на рівні структурних підрозділів та ЗВО загалом; а з іншого – якість освіти перебуває в постійній динаміці та має об'єктивний потенціал для зростання. Визначено, що *якість професійної підготовки майбутнього вчителя* містить: *по-перше*, якість результатів освітнього процесу, рівень навчальних досягнень здобувачів освітніх послуг; *по-друге*, рівень підготовки і компетентності науково-педагогічних працівників, рівень освітнього середовища та його ресурсного забезпечення, рівень компетентності менеджменту ЗВО. З'ясовано, що процедури прогнозування підвищення якості освіти поєднують планування зміни результату освіти – від компетентностей до кваліфікації й далі до людського капіталу, зміну мети і соціального статусу освіти. Інституційна модель системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти складається з п'яти рівнів та охоплює розроблення і вдосконалення процедур, реалізацію основних положень та програми заходів щодо підвищення якості вищої освіти. Обґрунтовано, що функціонування Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій передбачає перший рівень – участь у процесах внутрішнього забезпечення якості освіти здобувачів як внутрішніх стейкхолдерів; другий рівень – підготовку пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти членами програмних рад, групами забезпечення освітніх програм та зовнішніми стейкхолдерами; третій рівень – організацію роботи структурних підрозділів факультету з питань якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; четвертий рівень – координацію роботи структурних підрозділів університету, що залучені до реалізації внутрішньої системи забезпечення якості освіти; п'ятий рівень – загальноуніверситетське управління – планування та прогнозування динаміки зростання потенціалу якості підготовки майбутнього вчителя (визначення місії, стратегії, внутрішньої освітньої політики університету з урахуванням зовнішніх вимог до якості вищої освіти).

3. Теоретично обґрунтовано методологію управління якістю освіти в педагогічних ЗВО та розроблено Концептуальну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах як цілісний комплекс концептів та їх складових із поясненням сутності й своєрідності підходів із конкретизацією провідних принципів до кожного з методологічних підходів, що дозволило сформулювати п'ять відповідних *закономірностей* до кожного рівня Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Розкрито специфіку реалізації цілісної Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах на всіх рівнях у взаємозв'язку параметрів цих моделей. Цілісний комплекс концептів та їх складових конкретизовано таким чином: *перший – мотиваційно-цільовий* («Відповідність освітнім стандартам»; «Місія, стратегія, мета ЗВО»; «Запити стейкхолдерів») – є організаційно-методичним підґрунтям для визначення, конкретизації та усвідомлення місії, стратегії та цілей ЗВО в аспекті управління якістю підготовки майбутнього вчителя; *другий – теоретико-нормативний* («Нормативно-правове забезпечення управління якістю освіти», «Методологічні підходи і принципи», «Рівні управління») окреслює теоретико-нормативну базу управління якістю підготовки майбутнього вчителя в педагогічному ЗВО; *третій – професійно-змістовий* («Освітні програми, освітній процес, структурні підрозділи ЗВО», «Структура системи внутрішнього забезпечення якості педагогічного ЗВО», «Зміст та етапи управління (суб'єкти – об'єкти)») – конкретизує зміст та етапи управління в структурі внутрішнього забезпечення якістю освіти в педагогічних університетах за відповідними рівнями; *четвертий – організаційно-технологічний* («Моніторинг якості освіти», «Комплексна програма заходів з управління якістю підготовки майбутнього вчителя», «Функції управління з урахуванням зворотного циклічного зв'язку») – визначає організацію процесу моніторингу якості професійної підготовки майбутнього вчителя на основі функцій управління; *п'ятий – діагностично-рефлексивний* («Критерії і показники якості професійної підготовки майбутнього вчителя», «Діагностичні процедури», «Прогнозування розвитку та оптимізація заходів управління якістю освіти») – виступає домінантою удосконалення системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя.

4. Охарактеризовано специфіку управління якістю підготовки майбутнього вчителя в освітньому середовищі педагогічного університету відповідно до методології аналізу складних відкритих об'єктів-систем та систем вищої освіти як однієї з таких динамічних систем із урахуванням актуальності та динаміки змін у запитах споживачів освітніх продуктів, якості функціонування інституційного середовища університету, моніторингом результатів діяльності ЗВО, виявленням та прогнозуванням зони ризиків у процесах управління якістю освіти в педагогічному ЗВО. Доведено, що продуктивність управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя відповідає вимогам сьогодення завдяки впровадженню комплексної програми

заходів на ґрунті відповідних теоретико-методичних положень, що визначаються певними методологічними підходами, принципами, закономірностями для кожного інституційного рівня управління в ЗВО та забезпечуються критеріально-діагностичним інструментарієм. Визначено організаційно-методичні засади реалізації Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в освітньому середовищі педагогічного університету та їх специфіку для кожного з рівнів функціонування Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, що склали основу структури *«Комплексної програми заходів з управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя»* та забезпечили координацію діяльності всіх структурних підрозділів університету із зовнішнім середовищем та моніторинг із подальшим прогнозуванням та оптимізацією заходів управління якістю освіти в ЗВО. У програмі за кожним з інституційних рівнів представлено організаційні форми та сформульовано мету відповідних заходів, описано методики й технології їх проведення, конкретизовано групи цільових аудиторій (внутрішні та зовнішні стейкхолдери), уточнено види ефективної комунікативної взаємодії між усіма учасниками.

5. Здійснено факторно-критеріальний аналіз взаємозв'язків параметрів функціонування системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в педагогічному університеті. Конкретизовано, обґрунтовано та статистично доведено валідність інтегральних характеристик параметрів функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освіти в педагогічному університеті: розроблено структурно-системний п'ятиярусний критерій «Σ_A_B_C_D_E» оцінки ефективності Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, що приймає форму деревоподібного графа, який надав змогу оцінити продуктивність проведеної роботи щодо впровадження Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя на всіх рівнях Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Кваліметрично доведено релевантність встановлених інтегральних критеріїв, показників та рівнів оцінки ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя у педагогічному університеті. Встановлено відповідні рівні ефективності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у визначених моніторингом обставинах: 1) ситуативно-виконавський; 2) функціонально-оперативний; 3) диференційований; 4) комплексно-тактичний; 5) лідерсько-перспективний. Факторно-критеріальний аналіз одержаних результатів взаємозв'язків засвідчив, що викладачі, здобувачі, структурні підрозділи, керівництво ЗВО ефективно взаємодіють на всіх рівнях Інституційної моделі, що відповідає високому *лідерсько-перспективному* рівню ефективності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Конкретизація показників розкриває сутнісний зміст Інституційної моделі на всіх 5 відповідних рівнях управління якістю освітньої діяльності: 1. *Здобувачі*, 2. *Освітні програми*, 3. *Факультет*, 4. *ВСЗЯО*, 5. *Менеджмент ЗВО*. З'ясовано, що факторно-критеріальне

оцінювання впровадження Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті як цілісного комплексу концептів демонструє їх системний зв'язок, а також, урахуовуючи специфіку змісту, опирається на визначені критерії та показники оцінки її ефективності на кожному з інституційних рівнів.

6. Встановлено взаємозв'язок між процесами внутрішнього управління якістю освіти суб'єктами управління в ЗВО та результатами практичної реалізації теоретико-методичних положень Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах як динамічний багаторівневий процес зростання потенціалу якості управління професійною підготовкою майбутнього вчителя. Визначено кореляційний зв'язок (t -критерій Стьюдента) між характерними точками оцінних функцій ефективності управління якістю, що були конкретизовані для закритих і відкритих задач прийняття рішень залежно від ставлення респондентів до ризику. Одержані емпіричні значення коефіцієнта варіації задовольнили умову: $v_i \leq 33\%$; отже, було доведено, що розподіл результатів є нормованою Гауссовою кривою (нормальний розподіл) і тому застосування більш складних критеріїв статистичної перевірки гіпотез не вимагає. Виявлені статистичні результати та сформульовані висновки для категорії випробуваних ($m = 4164$ – кількість здобувачів – перший інституційний рівень) було поширено з паралельним подальшим накопиченням статистичних даних. На рівні 1. *Здобувачі* було виявлено основну навчальну домінанту (*схильність до побудови індивідуальної освітньої траєкторії*), яка визначає ставлення здобувачів освіти до ризику (схильність, несхильність, байдужість), та діагностовано рівень домагань (*мотивація щодо професійного саморозвитку*), які дали змогу оцінити якісні і кількісні перетворення у професійній підготовці здобувачів освіти. Аналіз даних експериментальної роботи на першому інституційному рівні та інтерпретація значень коефіцієнта кореляції χ^2 Пірсона між діагностованими параметрами і результатами навчальних досягнень майбутніх учителів засвідчили статистичну достовірність і довели об'єктивність існування *1 закономірності*. Порівняння статистичних даних щодо вступу абітурієнтів на нові ОП, модернізовані ОП і традиційні та показники анкет опитування зацікавлених стейкхолдерів у результаті експериментальної роботи довели об'єктивність проявів *2 закономірності* на другому рівні – 2. Освітні програми. На третьому рівні – 3. Факультет – порівнювалися рейтинги НПП у зв'язку підвищенням кваліфікації і показниками рівнів навчальних досягнень здобувачів освіти по факультетах. Проведена аналітична робота підтвердила *3 закономірність*. У контексті четвертого рівня – 4. ВСЗЯО – було розроблено сервіс статистичної обробки опитування здобувачів про якість викладання / навчання, що дозволив фіксувати дані на різних рівнях: університету, факультету, кафедри, кожного викладача. Аналіз результатів експериментальної роботи довів об'єктивність проявів *4 закономірності*. Для п'ятого рівня управління – 5. Менеджмент ЗВО – на ґрунті кореляційного аналізу між показниками структурно-системного критерію та оцінками ефективності управління якістю підготовки майбутнього

вчителя суб'єктами ЗВО було доведено правомірність 5 закономірності. Узагальнення наукових даних, що містять вітчизняні й зарубіжні джерела, та саморефлексія практичного досвіду розроблення та впровадження концептів управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів в педагогічних університетах дозволили створити нові дорадчі органи та структурні підрозділи на кожному з п'яти рівнів Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; обґрунтувати методологічну структуру Концептуальної моделі як теоретико-методичну основу управління якістю, що забезпечує рівневу партесну взаємодію реалізації її концептів; виявити «Ефект складного гістерезису» в оцінюванні ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя, яке супроводжувалося накопиченням багаторівневого потенціалу на всіх рівнях Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у визначених моніторингом обставинах, та довести об'єктивність відповідних закономірностей.

Результати підтвердили правомірність гіпотези дослідження про те, що продуктивність управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя релевантно відповідає вимогам сьогодення завдяки впровадженню комплексної програми заходів на ґрунті відповідних теоретико-методичних положень Концептуальної моделі системи управління якістю в педагогічних університетах та засвідчили, що на запровадження цих наукових розробок закладам вищої освіти в Україні не потрібно надмірних позапланових витрат і впровадження кардинально нових технологій у процес професійної підготовки майбутніх учителів, оскільки управління якістю освіти в педагогічному університеті може відбуватися в плановому режимі кожного ЗВО. Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблематики. Перспективи подальших наукових розвідок знаходяться у площині визначення ефективних напрямів освітньої політики щодо управління професійною підготовкою майбутніх учителів у системі освіти України; обґрунтування стратегії розвитку педагогічної освіти і пріоритетних напрямів її модернізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Бойко М. М. Координаційні функції і компетенції викладачів. *Управлінські компетенції у професійній діяльності викладача* : колективна монографія / ред. кол.: В. П. Андрущенко, Г. О. Нестеренко, Є. О. Смельяненко та ін. Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. С. 184–197.

2. Бойко М. М. Якість професійної підготовки майбутнього вчителя як інформаційна детермінанта системи вищої освіти в Україні. *Edukacja obywatelska dorosłych a społeczeństwo obywatelskie* / redakcja naukowa Dorota Gierszewski, henryk A. Kretek. Racibórz : Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu, 2015. S. 264–271.

3. Бойко М. Управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті вимог нової української школи. *Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування* : колективна монографія / за ред. В. В. Чайки, О. І. Янкович. Тернопіль, 2019. С. 128–136. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13338>.

Публікації у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science

4. Boiko M., Henseruk H., Buyak B., Kravets V., Tereshchuk H. Digital transformation of the learning environment in the university. *Innovative Educational Technologies, Tools and Methods for E-learning Scientific Editor Eugenia Smyrnova-Trybulska "E-learning"*: monograph. 2020. Vol. 12. P. 325–335. DOI: <http://studio-noa.pl/doi/e-learning/12/el-2020-12-28.pdf> (**Особистий внесок** полягає у визначенні особливостей використання цифрових технологій в управлінні якістю освітнього процесу).

5. Boyko M., Petryshyna O. Communicative management in present-day university. SHS Web of Conferences 104, 02012 (2021). P. 1–6. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110402012ICHTML2021> (**Особистий внесок** полягає в розробці механізмів моніторингу комунікативного менеджменту та його реалізації в академічному середовищі).

6. Boyko M., Turko O., Dluhopolsky O., Henseruk H. The Quality of Training Future Teachers during the COVID-19 Pandemic: A Case from TNPU. *Education Sciences*. 2021. Issue 11. 13 p. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci11110660> (**Особистий внесок** полягає у конкретизації поняття «якість освіти», аналізі результатів анкетування здобувачів про онлайн-навчання, визначення пропозицій щодо вдосконалення якості підготовки майбутніх учителів).

7. The Teacher in the System of Developing Students' Digital Competence / H. Henseruk, M. Boyko, H. Tereshchuk at al. *E-learning in the Time of COVID-19* : Scientific Editor E. Smyrnova-Trybulska. Katowice; Cieszyn : STUDIO NOA for University of Silesia in Katowice, 2021. Vol. 13. P. 238–248. DOI: <https://doi.org/10.34916/el.2021.13.20> (**Особистий внесок**: конкретизація особливостей підготовки сучасного вчителя до розвитку цифрової компетентності учнів).

8. Boyko M., & Butsyk I. Student's innovative competence as a priority direction of educational management. *Revista Tempos e Espaços em Educação*. 2022. v. 15 (34). P. 1–14. DOI: <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v15i34.17167> (**Особистий внесок**: обґрунтування важливості формування інноваційних компетентностей на тлі трансформаційних процесів у системі вищої освіти).

9. Boyko M., Henseruk H. & Henseruk Y. Preparation of Future Humanities Teachers for the Use of Stem Technologies in Professional Activities. *E-learning in the Transformation of Education in Digital Society* :

Scientific Editor Eugenia Smyrnova-Trybulska. "E-learning", 14, Katowice–Cieszyn 2022, P. 242–256. DOI: <https://doi.org/10.34916/el.2022.14.18> (**Особистий внесок:** проаналізовано сучасні підходи до організації проєктної діяльності та особливості її упровадження).

Публікації в наукових виданнях іноземних держав

10. Бойко М. М. Педагогічні технології з погляду діахронії. *Diachronia w badaniach nad językiem i w dydaktyce szkoły wyższej. Rozprawy komisji językowej*. Część 1. Tom LI. – Łódź: Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 2006. S. 27–38. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=462>.

11. Бойко М. М. Моніторинг в системі управління якістю освіти в педагогічному університеті. *Perspektywy rozwoju organizacji w świetle paradygmatów zarządzania i finansów*. 2017. № 13. С. 91–100. URL: https://wydawnictwo.wsb.pl/sites/wydawnictwo.wsb.pl/files/czasopisma-tresc/SZiF_13.pdf.

12. Boyko M. Criteria and indicators of quality assessment of future professionals training in the system of Ukrainian higher education. *Journal of Education. Health and Sport*. 2019. Vol. 9, no. 11. P. 323–330. DOI: 10.12775/JEHS.2019.09.11.030. URL: <https://apcz.umk.pl/JEHS/article/view/JEHS.2019.09.11.030>.

13. Wojko M. Interaction between higher education and the labour market: experience and prospects. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 2 (30). P. 10–17. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/16541>.

14. Boyko M. Self-management in the training of future teachers: content and technologies. *The scientific heritage*. 2020. No 48. P. 16–20. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/16540>.

15. Boyko M., Dluhopolskyi O. Academic integrity in Ukrainian universities *MEST Journal*. 2021. Vol. 9, No. 2. P. 1–6. DOI: 10.12709/mest.09.09.02.01 URL: https://www.academia.edu/88097701/Academic_Integrity_in_Ukrainian_Universities_Case_of_Academic_Iq_Project_in_Tnpu?uc-sb-sw=31621924 (**Особистий внесок:** в аналізі особливостей процедур підвищення якості вищої освіти за допомогою внутрішніх та зовнішніх донорів-партнерів освітніх реформ).

16. Bodnar O., Boyko M., Horishna O., Naumchuk V. Conceptual essence of change of management models in the educational environment: theory and practice. *Applied Linguistics Research Journal*. 2021. № 5(8). P. 25–35. DOI: 10.14744/alrj.2021.75547 URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/23606> (**Особистий внесок:** встановлено, що основа життєдіяльності та ефективності закладів освіти значною мірою залежить від якісного управління змінами внутрішнього та зовнішнього освітнього середовища).

17. Communication in Developing Digital Competence of Future Professionals / H. Henseruk, M. Boyko, H. Tsepeniuk. *International Conference on New Trends in Languages, Literature and Social Communications (ICNTLLSC 2021)*. Atlantis Press, 2021. P. 158–165. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icntllsc->

21/125957107 (**Особистий внесок**: розкрито вплив цифрової трансформації освіти на зміни підходів щодо формування професійних компетентностей майбутніх фахівців).

Статті в наукових фахових виданнях України

18. Бойко М. М. Реалізація гуманістичного підходу в педагогічній технології. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* : зб. наук. праць / редкол.: Т. І. Сущенко (відп. ред.) та ін. Київ–Запоріжжя, 2002. Вип. 23. С. 21–26.

19. Бойко М. М. Використання інтерактивних методик для активізації пізнавальної діяльності студентів під час вивчення курсу «Основи педагогічної майстерності». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2002. Вип. 6. С. 116–118. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/DocDescription?doc_id=558473.

20. Бойко М. М. Особливості викладання навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» в умовах кредитно-модульної системи підготовки фахівців. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. Педагогіка і психологія*. 2006. Вип. 11, ч. 2. С. 3–10.

21. Бойко М. М. Підготовка майбутнього вчителя до використання інтерактивних технологій навчання у професійній діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2007. Вип. 19. С. 116–122.

22. Бойко М., Мартинюк О. Метод проектів в структурі інформаційних технологій. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2008. № 8. С. 118–120. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/DocDescription?doc_id=336731 (**Особистий внесок**: розробка алгоритму роботи над проектом, прикладне значення методу проектів в процесі викладання курсу «Освітні технології»).

23. Бойко М. М. Удосконалення професійної майстерності викладача вищої школи в контексті вимог Болонського процесу. *Вісник Львівського університету. Сер. педагогічна*. 2009. Вип. 25, ч. 3. С. 218–223. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/visnyk/25_3/26_boiko.pdf.

24. Бойко М., Млинко В. Інноваційні процеси в педагогічній діяльності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2009. № 5. С. 10–14. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsiyni-protsesi-v-pedagogichniy-diyalnosti/viewer> (**Особистий внесок**: визначено вплив інноваційних процесів на ефективність педагогічної діяльності).

25. Бойко М. М. Проблеми професійного самовизначення випускника сучасної школи: результати діагностичного дослідження. *Наукові записки*

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2014. № 1. С. 231–236. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_1_41.

26. Бойко М. М. Система внутрішнього забезпечення якості освіти в педагогічному університеті. *Гуманітарний вісник ДНВЗ «Переяслав-Хмельницький» Державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди. 2015. дод. 1 до Вип. 36, т. 2 (62). Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». С. 46–59.*

27. Бойко М. М. Програмно-цільовий підхід до управління професійною підготовкою майбутнього вчителя. *Зб. наук. праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2016. № 73. Вип. LXXIII. Том I. С. 77–81. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/2295>.*

28. Бойко М. М. Технологія SWOT-аналізу в управлінні якістю підготовки майбутнього вчителя у педагогічному університеті. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2018. № 2. С. 13–21. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.18.2.2>.*

29. Бойко М. М. Інституційна модель системи управління якістю освітньої діяльності в педагогічному університеті. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2018. №3. С. 6–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2018_3_3.*

30. Бойко М. М. Управління якістю підготовки майбутнього фахівця в контексті європейського виміру вищої освіти. *Наукові записки : зб. наук. статей Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. 2019. Вип. CXXXVII (137). С. 23–32. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38394>.*

31. Бойко М. М. Студентоцентроване навчання в процесі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. *ScienceRise: Pedagogical Education. 2019. № 4 (31). С. 42–46. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13339>.*

32. Бойко М. М. Академічна доброчесність в освітньому процесі педагогічного університету: управлінський аспект. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2020. № 1. С. 8–12. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/16653>.*

33. Бойко М. Зарубіжний досвід управління якістю вищої педагогічної освіти. *Adaptive Management: Theory and Practice. Ser. Pedagogics. 2021. Вип. 21, т. 11. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-11\(21\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0255-11(21)-15).*

34. Бойко М. Підготовка майбутнього вчителя в умовах парадигмальних змін. *Імідж сучасного педагога. 2021. Вип. 6. С. 28–31. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&hl=uk&cluster=2288859387007912954>.*

35. Бойко М. М., Генсерук Г. Р., Мартинюк С. В. Цифрові інструменти комунікації в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2022. № 1. С. 31–39. DOI: 10.25128/2415-3605.22.1.4 URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/26211> (**Особистий внесок:** розкрито особливості використання цифрових інструментів в освітньому процесі з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців).

36. Бойко М. М. Функції управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 5 (212). Тема Незламність української освіти в умовах війни. С. 77–86. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5\(212\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5(212)).

37. Бойко М. М. Концептуальна модель управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному університеті. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика». Серія «Педагогіка»*. 2023. Вип. 17 (33). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-17\(33\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0255-17(33)-03).

Опубліковані праці апробаційного характеру

38. Бойко М. М. Бондаренко Є. А. До питання викладання курсу «Основи педагогічної майстерності» за вимогами кредитно-модульної системи. *Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 25–28 верес. 2006 р. Ялта : РВВ КГУ, 2006. Ч. 2. С. 56–60. (**Особистий внесок:** наведено приклад впровадження кредитно-модульної системи у підготовці майбутніх учителів в процесі викладання курсу «Основи педагогічної майстерності»).

39. Бойко М. М. Бондаренко Є. А. Готовність студентів педагогічного вищого навчального закладу до інноваційної діяльності. *Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції* : зб. матеріалів доп. учасн. регіонального наук.-практ. семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. С. 88–90. (**Особистий внесок:** окреслено структуру інноваційної компетентності, розроблено рекомендації щодо впровадження інноваційних технологій у навчальний процес).

40. Бойко М. М. Активізація пізнавальної діяльності студентів засобами інтерактивних технологій при вивченні курсу «Основи педагогічної майстерності». *Педагогічна майстерність – проблеми, реалії та перспективи*: Матеріали міжвузівських педагогічних читань. Київ–Теребовля : ДАКККіМ, 2008. С. 35–38.

41. Бойко М. М. Інтерактивні технології у професійній підготовці майбутнього вчителя. *Розробка теоретичних моделей інтерактивних технологій в освітньому середовищі* : матеріали міжвузівського обласного

наук.-практ. семінару, 11 квіт. 2008 р. Тернопіль : Економічна думка, 2008. С. 23–28.

42. Бойко М. М. Педагогічна майстерність викладача вищої школи. *Педагогічна майстерність: проблеми, реалії та перспективи*: матеріали міжвузівських педагогічних читань. Вип. 2. Київ–Теребовля : ДАКККіМ, 2009. С. 202–206.

43. Бойко М. М. Педагогічна діагностика у професійній діяльності вчителя. *Підготовка майбутніх учителів до реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти* : зб. матеріалів доп. учасн. регіонального наук.-практ. семінару, 29–30 квіт. 2013 р. / за заг. ред. В. М. Чайки. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. С. 56–59.

44. Бойко М. М. Підготовка майбутнього вчителя до використання інноваційних технологій управління у професійній діяльності. *Управлінські компетенції викладача вищої школи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 берез. 2013 р. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. С. 130–131.

45. Бойко М. М. Технологія педагогічного менеджменту у вищому навчальному закладі. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування* : зб. тез наук. робіт учасн. Міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 груд. 2016 р. Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. С. 182–184.

46. Бойко М. М. Підготовка конкурентоспроможного фахівця в педагогічному університеті. *Управління якістю підготовки фахівців* : матеріали XXIII Міжнар. наук.-метод. конф., 19–20 квіт. 2018 р. Одеса : ОДАБА, 2018. Ч. 1. С. 64–66.
URL: https://odaba.edu.ua/upload/files/2018_ch1.pdf.

47. Бойко М. М. Викладач в системі управління якістю вищої освіти. *Розвиток професійної майстерності педагога* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 квіт. 2018 р.). Тернопіль : СМП 2 «Тайп», 2018. С. 44–46.

48. Бойко М. М., Петришина О. І., Волос Л. С. Підготовка майбутнього вчителя до реалізації інтегрованого підходу в новій українській. *Нова українська школа : теорія і практика реалізації інтегрованого підходу* : матеріали Міжнар. наук. конф., 17–18 трав. 2018 р. Тернопіль : Вектор, 2018. С. 66–69. (*Особистий внесок: розкрито особливості реалізації інтегрованого підходу в освітньому процесі*).

49. Бойко М. М. Управління якістю підготовки фахівців в педагогічних закладах вищої освіти. *Управління в освіті: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції* (Львів, 4–5 квіт. 2019 р.). Національний університет «Львівська політехніка». Львів : Видавництво «Левада», 2019. С. 36–39.

50. Бойко М. М. Організаційні аспекти формування менеджменту якості у закладі вищої освіти *Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий і вітчизняний вимір* : матеріали Міжнар. наук. конф., 24–25 жовт. 2019 р. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 54–55. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Zbirnyk-tezy.pdf>.

51. Бойко М. М., Винничук О. Т. Комуникативна компетентність як інтегральна якість особистості менеджера освіти. *Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали Міжнар. форуму управлінської діяльності, 18–19 трав. 2019 р. Тернопіль : Крок, 2019. С. 159–164. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/15649> (**Особистий внесок**: визначено основні складники комуникативної компетентності менеджера освіти).

52. Бойко М. М. Партнерство «університет-роботодавець» у процесі забезпечення якості підготовки майбутнього вчителя. *Партнерство взаємодії як фактор підвищення якості освіти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. семінару, 18 лют. 2020 р. Тернопіль : ТНПУ, 2020. 64 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/16116>.

53. Бойко М. М., Генсерук Г. Р., Петришина О. І. Професійна компетентність майбутнього вчителя: цілі та механізми формування. *Професійна компетентність учителя нової української школи: формування, розвиток та удосконалення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 22 трав. 2020 р., Тернопіль, 2020. С. 87–90. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/15898> (**Особистий внесок**: розкрито механізми формування професійних компетентностей у процесі підготовки майбутнього вчителя).

54. Бойко М. Управління якістю взаємодії в системі «вища освіта – ринок праці». *Impact of modernity on science and practice: abstracts of XII International Scientific and Practical Conference Edmonton*, 13–14 April 2020, Canada, 2020. С. 262–264. URI: [XII-Conference-13-14-Edmonton-Canada.pdf](https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XII-Conference-13-14-Edmonton-Canada.pdf) (isg-konf.com) (дата звернення: 27.11.2023). URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XII-Conference-13-14-Edmonton-Canada.pdf>.

55. Бойко М. М., Петришина О. І. Європейські стандарти у підвищенні якості освітньої діяльності педагогічного ЗВО. *Actual problems of science and practice* : The 14 th International scientific and practical conf., 27–28 April, 2020. Stockholm, 2020. С. 253–255. URI: [XIV-Conference-27-28-Stockholm-Sweden.pdf](https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XIV-Conference-27-28-Stockholm-Sweden.pdf) (isg-konf.com) (дата звернення: 27.11.2023) URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XIV-Conference-27-28-Stockholm-Sweden.pdf>. (**Особистий внесок**: окреслено напрями забезпечення якості освіти та механізми їх реалізації в у сучасних ЗВО з позицій Європейських стандартів у підвищенні якості освітньої діяльності).

56. Бойко М., Генсерук Г. Роль цифрових технологій у підвищенні якості освіти. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід,*

тенденції, перспективи: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 28 квітня 2022 р. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25990/1/Genseruk_Bojko.pdf
(Особистий внесок: визначено вплив цифрових технологій на розвиток та підвищення якості сучасної освіти).

57. Бойко М., Генсерук Г. Професійний стандарт учителя як основа системи управління якістю освіти. *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: педагогічна та філологічна парадигми* : матеріали Міжнар. наук.-практ. міждисципл. конф., 11 трав. 2023 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 137–140. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/29220> **(Особистий внесок**: конкретизовано особливості професійного стандарту вчителя в управлінні якістю).

58. Бойко М. М. Моніторинг в системі внутрішнього забезпечення якості освіти педагогічного університету. *Тенденції забезпечення якості освіти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22 січ. 2021 р. Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 136–138. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2021/01/re-22.01.2021.pdf>.

59. Бойко М., Генсерук Г., Система внутрішнього забезпечення якості освіти в парадигмі «SMART-TNPU». *Розбудова внутрішніх систем забезпечення якості у ЗВО України* : електронний науковий зб. тез доповідей Міжн. наук.-практ. конф., 21–22 жовт. 2021 р. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. С. 12–15. URL: <https://drive.google.com/file/d/1sJzgjJzQcPR7DZ3Zbjq0dSns1dcjkVw5/view?usp=sharing> **(Особистий внесок**: обґрунтовано основні принципи побудови системи внутрішнього забезпечення якості освіти в парадигмі SMART-TNPU).

60. Бойко М. Моніторинг якості освітніх програм у закладі вищої освіти. *Адаптивні процеси в освіті* : зб. матеріалів доп. 1-го Міжнар. наук. форуму. Київ–Харків, 2022. Вип. 1 (4). С. 192–195. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/26802>.

61. Бойко М., Топольницька К. Людиновимірність якості вищої освіти в епоху цифровізації. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід* : збірник тез ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 травн. 2022 р., Тернопіль : Вектор, 2021. С. 352–356. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/25935> **(Особистий внесок**: конкретизовано сутність принципу людяності в освітньому процесі, обґрунтовано особливості цифровізаційних процесів).

62. Бойко М., Бойко Н. Аксіологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 11–12 трав. 2023 р. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2023. С. 346–348. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/30183> **(Особистий внесок**:

визначено та обґрунтовано принципи сутність аксіологічного підходу професійній підготовці майбутнього вчителя та принципи).

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

63. Бойко М. М. Педагогічний професіоналізм: досвід і критерії вимірювання. *Історія української науки на межі тисячоліть* : зб. наук. праць. Відп. редактор О. Я. Пилипчук. Київ, 2005. Вип. 22 С. 26–32.

64. Бойко М. М., Бондаренко Є. А., Паламарчук Л. М. Основи педагогічної майстерності. Програма навчального курсу. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль : ТНПУ, 2007. 40 с. (**Особистий внесок**: розроблено третій змістовий модуль «Майстерність педагогічної взаємодії»).

65. Освітні технології в короткому викладі : навч.-метод. посібник / Янкович О. І., Бойко М. М. та ін. Тернопіль : Астон, 2013. 160 с. (**Особистий внесок**: розроблено розділи «Навчальні технології» та «Технології управління»).

66. Бойко М. М., Лупак Н. М. Зошит для практичних робіт з курсу «Основи педагогічної майстерності» : навч.-метод. посібник. Тернопіль : «СПДФО» Калашник Т. Б., 2015. 104 с. (**Особистий внесок**: розроблено теми: «Майстерність педагогічного спілкування», «Толерантність у формуванні майстерності вчителя», «Майстерність побудови діалогічної взаємодії на уроці», розроблено програму конкурсу педагогічної майстерності).

67. Бойко М. М., Матіяш В. В. Щоденник педагогічної практики в літньому оздоровчому закладі для студентів спеціальності «Педагогічна освіта». Тернопіль, 2016. 56 с. (**Особистий внесок**: сформульовано мету, розроблено завдання та зміст літньої педагогічної практики для здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта).

68. Освітня програма для підвищення кваліфікації НПП «Якісна освітня програма – успішний випускник сучасного ЗВО» / Бойко М. М. та ін. ТНПУ. URL: https://tnpu.edu.ua/faculty/cpo/docs/navchalnyj_plan_pidvyschennja_kvalifikatsiji_pedahohichnyh_i_naukovo_pedahohichnyh_pratsivnykiv.pdf (дата звернення: 15.10.2023). (**Особистий внесок**: розроблено програму та тему курсу «Управління якістю підготовки конкурентоспроможного фахівця в сучасному ЗВО»).

69. Бойко М. М. Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів на платформі Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+A1101+2021_T2.

70. Бойко М. М. Вдосконалення системи управління якістю освіти в педагогічних університетах : методичні рекомендації. Одеса : Бондаренко М. О., 2023. 206 с.

АНОТАЦІЇ

Бойко М. М. Теоретико-методичні засади управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. – ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Лубни, 2024.

У дисертації досліджено теоретико-методичні засади управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах; з'ясовано особливості історико-педагогічного контенту проблеми якості в освіті. На основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду виявлено соціально-педагогічні детермінанти системи управління якістю вищої педагогічної освіти. Розкрито сутність професійної підготовки майбутнього вчителя як системного об'єкта управління; конкретизовано особливості функціонування Інституційної моделі системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Обґрунтовано побудову Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя як цілісний комплекс концептів та їх складових.

Висвітлено сутність методологічних підходів, принципів управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя та сформульовано авторський підхід «Інноваційної трансформації життєдіяльності педагога в освітньому середовищі в епоху цифровізації». Конкретизовано специфіку організаційно-методичного забезпечення. Здійснено факторно-критеріальний аналіз параметрів функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освіти; розроблено критерії, показники і рівні оцінювання ефективності системи управління якістю підготовки майбутнього вчителя, охарактеризовано особливості експериментальної реалізації Концептуальної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. Доведено об'єктивність існування сформульованих закономірностей управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя та виявлено «Ефект складного гістерезису» як п'ятиярусний процес розвитку / руйнації потенціалу управління якістю підготовки майбутніх учителів в педагогічному університеті.

***Ключові слова:** вища освіта, концептуальна модель, майбутній учитель, освітнє середовище, педагогічний університет, професійна підготовка, управління якістю освіти*

ABSTRACTS

Boyko M. M. Theoretical and methodological principles of quality management of future teachers' professional training in pedagogical universities. – Qualification research work on manuscript rights.

Thesis for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.06 – Theory and Methods of Education Management – Luhansk Taras Shevchenko National University, Lubny, 2024.

The thesis investigates the theoretical and methodological foundations of quality management in the professional training of future teachers in pedagogical universities. It clarifies the characteristics of the historical and pedagogical content of the quality issue in education and analyses the state of quality management in the professional training of future teachers in pedagogical universities. Based on the study of domestic and foreign experiences in quality management of future teachers' professional training, social and pedagogical determinants of the higher pedagogical education quality management system have been identified.

The essence of professional training of future teachers as a systematic management object is revealed. The paper specifies the features of the Institutional model of internal higher education quality assurance system, consisting of five hierarchical levels (1. Applicants; 2. Educational programs; 3. Faculty; 4. Internal Education Quality Assurance System (IEQAS); 5. Management of the HEI), and outlines the methodological approaches, relevant principles, and regularities for each institutional level. These ensure the achievement of the higher education institution's goals in providing quality educational services, successful socialization of higher education students, and meeting stakeholders' needs.

A Conceptual model of the quality management system of future teachers' training in pedagogical universities is theoretically justified as a comprehensive set of concepts (1. Motivational and target, 2. Theoretical and normative, 3. Professional and content, 4. Organizational and technological, 5. Diagnostic and reflexive). The essence of methodological approaches, principles, and formulated regularities in quality management of professional teachers' training is highlighted in the work. The principles of an innovative methodological pedagogical approach *Innovative transformations of teachers' activities in the educational environment in the era of digitalization* are formulated and substantiated in the thesis.

This new scientific and methodological basis for research in the field of pedagogical education quality management views pedagogical interaction as a life activity of the individual and is ensured at three levels: physiological, psychological, and social. It integratively unites the emotional, intellectual, and volitional aspects of personality in the context of transformations within the modern educational environment/space of the pedagogical education system in Ukraine, considered in both real and virtual educational dimensions synergistically combined in the digital age.

The research introduces new definitions to the terminological apparatus of education management science: 'human dimension of modern education quality' and 'multi-sided management of higher education'. It also substantiates the necessity and reveals the essence and specificity of the principles of the new pedagogical approach *Innovative transformations of teachers' activities in the educational environment in the era of digitalization*.

The organizational and methodological support of the content and specificity of the motivational and target, theoretical and normative, professional and content, organizational and technological, and diagnostic and reflexive concepts of the quality management system of future teachers' professional training is specified. The specifics of implementing the Conceptual model of the quality management system

of future teachers' professional training in the educational environment of a pedagogical university are presented, including in the author's guidelines *Improving the Quality Management System of Education in Pedagogical Universities*.

The practical component of the guidelines is enhanced by author's and adapted didactic tools for respondents at each institutional level of the internal quality assurance system, forming the basis of a *Comprehensive Program of Measures* and monitoring the quality of future specialists' professional training in modern pedagogical higher education institutions, ensuring the objectivity of diagnostic procedures for projecting and optimizing quality management measures for future teachers' training at pedagogical universities.

A factor-criterion analysis of the parameters of the internal quality assurance system's functioning in pedagogical universities is conducted, with criteria, indicators, and levels developed for evaluating the effectiveness of the professional training quality management system in the university educational environment. The thesis characterizes the experimental implementation features of the conceptual model of future teachers' professional training quality management. It establishes corresponding efficiency levels of the internal quality assurance system under specific monitoring circumstances: 1) situational and performing, 2) functional and operational, 3) differentiated, 4) comprehensive and tactical, and 5) leadership-prospective. The analysis of obtained relational results shows that teachers, students, structural divisions, and university management effectively interact across all levels of the Institutional Model, corresponding to a high leadership-prospective efficiency level in the higher education internal quality assurance system.

The research specifies indicators revealing the essence of the Institutional Model at all five management levels in educational activities: 1. Applicants; 2. Educational programs; 3. Faculty; 4. Internal Education Quality Assurance System (IEQAS); 5. Management of the HEI. It is found that the factor-criterion evaluation of the Conceptual model's implementation in educational quality management in pedagogical universities, as a holistic complex of concepts, demonstrates their systemic interconnection and relies on defined criteria and indicators for evaluating its effectiveness at each institutional level.

The objective existence of formulated regularities in quality management of future teachers' training in higher education institutions is proven, and the '*effect of complex hysteresis*' is identified as a five-level process of development/decline in educational quality management potential. The paper analyses the results of experimental research and provides author's recommendations for implementing a quality management system of future teachers' professional training in pedagogical universities in Ukraine.

Keywords: *higher education, conceptual model, future teacher, educational environment, pedagogical university, professional training, education quality management.*